

בבא מציעא ל'

הספק אם שוטחה לצרכה ולצרכו
הגמרא ממשיכה לדון בעניין האופנים של שימור אבידה. הגמרא הסתפקה, האם מותר לשומר האבדה לשוטחה לצורכו ולצורכה? ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו בשוטחה לצרכה רק לצרכה אבל לא לצרכו. ואומרת הגמרא שמהסיפא אבל לא לכבודו, משמע שרק לכבודו לא אבל לצורכה ולצרכו רשאי. אלא מכאן אי אפשר לדייק. נזדמנו לו אורחים לא ישטחנה ומביאה הגמרא ראייה שלא ישטחנה לצרכה ולצרכו לצרכה ולצרכו משום ששורפה ממה ששנינו, לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד לצרכו. אבל ישטחנה על גבי מטה ועל גבי מגוד לצרכה. נזדמנו לו אורחים לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד, ומשמע שאם נזדמנו לו אורחים, לא ישטחנה משום שהוא מתכבד בה והוא שוטחה בין לצורכו ובין לצורכה. ואומרת הגמרא, שכשנזדמנו לו אורחים לא ישטחנה לצרכו, משום שהוא שורף אותה, או משום עין הרע או משום גנבים.

הכניסה לרבקה ודשה כשרה כדי שתינק ותדוש פסולה
ומביאה הגמרא ראייה שלצרכה ולצרכו אסור. ממה ששנינו, הכניסה⁴⁰⁵ לרבקה ודשה כשירה, הואיל ולא נתכוון שתדוש. בשביל שתינק ותדוש, אם אמה היתה דשה והכניס את בתה כדי שתינק וגם התכוון שתדוש פסולה⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷. והרי כאן הוא התכוון לצורכו ולצורכה ושנינו שהיא פסולה. ואומרת הגמרא שהכתוב אומר בעגלה ערופה "אֲשֶׁר לֹא עֲבַד בָּהּ" מכל מקום. ושואלת הגמרא אם כך אפילו ברישא תפסל.

שכן עליה עוף כשרה עלה עליה זכר פסולה
ואומרת הגמרא שהוא דומה למה ששנינו במשנה במסכת פרה, שכן עליה עוף כשירה, עלה עליה זכר פסולה. שנאמר "אשר לא עלה עליה עול", ושנינו בברייתא שלא רק העול פסולה. והכניסה לרבקה ודשה שלא נוח לו בה דומה לשכן עליה עוף. וכמו שאמר רב פפא, שאם היה כתוב "עובד", והיינו קוראים עובד היינו אומרים שאפילו נעשתה בה עבודה ממילא תפסל. ואם היה כתוב "עבד" והיינו קוראים "עבד" לא היתה נפסלת עד שהוא עבד בה. עכשיו שכתוב "עבד" בלא ו' וקוראים "עבד" צריכים שיהיה עובד הדומה לעבד מה עבד שנוח לו אף עובד שנוח לו⁴⁰⁸.

405 רש"י מפרש שנאמר בעגלה ערופה. תוס' כתבו שהיא תוספתא בפרה אדומה. רש"י.

407 ובסיפא של התוספתא שנו, לצרכו כשרה לצרכה פסולה. ולכן הקשה שרואים שלצרכה ולצרכו הוא כמו צרכו ואסור. ותירצו ששם הוא פסול מדאורייתא כמו שר"פ אמר. וקשה מדוע הביא מר"פ שא' על שכן עליה עוף. וי"ל ששכן עליה עוף היא משנה, והכניסה לרבקה היא ברייתא. תוס'.

408 התוס' הקשו למי שלא לומד בגז"ש עול עול את העבודות בפרה, מנין לומדים שבפרה אדומה צריכים שיהיה נוחא ליה? וי"ל כיון שהם שרים בפסול עול ועבודות יש להשוותם לענין זה. ועלה עליה זכר פסולה אפילו שאינו רוצה שהפרה היקרה תפסל בכך. משום שאם הפרה היתה כשרה היה נוח לו בכך. אבל בהכניסה לרבקה

כלי עץ משתמש שלא ירקבו כלי נחשת שנינו בברייתא, המוצא כלי עץ משתמש בהן בחמין ולא באש כלי כסף בצונן בשביל שלא ירקבו. כלי נחושת משתמש בהן בחמין⁴⁰⁹, אבל לא על ידי האור מפני שמשחיקן. כלי כסף משתמש בהן בצונן אבל לא בחמין, מפני שמשחירן. מגריפות וקרדומות משתמש בהן ברך אבל לא בקשה, מפני שמפחיתן. כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו. כדרך שאמרו באבידה כך אמרו בפקדון. ושואלת הגמרא מה עושה אצלו הפקדון, יבוא בעליו וישתמש בו?. ואמר רב אדא בר חמא בשם רב ששת שמדובר בפקדון שבעליו הלך למדינת הים.

”והתעלמת” פעמים אתה מתעלם כהן והיא בביה”ק שנינו, שלומדים ממה שכתוב זקן ואינה לפי כבודו שלו מרובה משל חב’
 ”והתעלמת מהם” וכתוב ”לא תוכל להתעלם”. פעמים שאתה מתעלם, ופעמים שאין אתה מתעלם. כיצד? היה כהן והיא בבית הקברות, או שהיה זקן ואינה לפי כבודו, או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חברו⁴¹⁰, לכך נאמר ”והתעלמת מהם”. שואלת הגמרא, למה צריך את הכתוב? אם לכהן והיא בבית הקברות, הרי הדבר פשוט. השבת אבדה היא מצות עשה⁴¹¹, והאיסור לכהן להטמא למתים הוא לא תעשה ”לנפש לא יטמא”, ועשה ”קדושים יהיו”. ועשה לא דוחה לא תעשה ועשה⁴¹²!. ועוד שאין דוחים איסור מלפני ממון? ואם הכתוב בא לשלו מרובה משל חברו הרי הדבר נלמד ממקום אחר. כמה שאמר רב יהודה בשם רב שלומדים מהכתוב ”אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֲבִיּוֹן” לא תביא עצמך לידי עניות, שלך קודם לשל כל אדם? אלא הכתוב בא לזקן ואינו לפי כבודו, שפטור מהשבת אבדה⁴¹³.

רבה אמר, אם זה שאינה לפי כבודו הכישה הכאה אחת להשיבה חייב בהשבתה, הואיל והתחיל. אביי ישב לפני רבה וראה את אותם עיזים, ולקח גוש אדמה וזרק בהם. ואמר לו רבה התחייבת בהם, עמוד והחזירם לבעליהם.

אינו מרויח כ”כ שהרי גם בלעדיה התבואה היתה נידושת. והעושה מלאכה בפרת חטאת חייב בדיני שמים משום שנפסלת כשהיה השותף, או שא”צ ניחותא של הבעלים אלא של העושה מלאכה. תוס’.
 409 וכ”ש בצונן. רש”י.

410 המלאכה שיהיה בטל בהשבתה מרובה מדמי האבידה. רש”י.

411 ”השב תשיבם” ואע”ג שיש לא תעשה אין הלא תעשה מועיל לדחות לא תעשה, אלא העשה הוא שדוחה אותו. רש”י.

412 הגמרא ביבמות מחשיבה את אלמנה לכ”ג כעשה בלבד מפני שהעשה של ”קדושים יהיו” הוא רק למה שכתוב באותה פרשה. התוס’ הקשו ממה שעשה של מצורע דוחה עשה ול”ת שאינו שוה בכל. וי”ל שעשה של מצורע שונה משום שגדול השלום אבל עשה אחר אינו דוחה ל”ת ועשה אפ’ כשאינו שוה בכל. ולמי שמתיר מצורע בימי חלוטו בתשמיש המטה יש לומר שהגמרא סומכת על מה שאמרו, ותו מי דחינן איסורא מקמי ממונא. וי”ל שאלמנה לכ”ג הוא שוה בכל כיון ששניהם עוברים איסור. וגילוח זקן אינו שוה בכל שאינו בנשים. תוס’.

413 התוס’ הקשו נלמד את זה מ”ולאחותו” שכבוד הבריות דוחה את מילת בנו ושחיטת פסחו. וי”ל שמהכתוב ”ולאחותו” לא היינו לומדים לפטור זקן ואינה לפי כבודו, מפני שכבוד הבריות של מת מצוה חמור יותר מזקן ואינה לפי כבודו. ומכאן לא יודעים שכבוד הבריות דוחה רק ממון ולא איסור כמו פסח ומילה וגם לא כרת. תוס’.

הספק במי שדרכו להחזיר
בשדה ולא בעיר נשאר בתיקו

הגמרא הסתפקה, מה הדין במי שדרכו להחזיר בשדה
שאינן רואים אותו, ואין דרכו להחזיר בעיר, ומצא
מציאה בשדה. האם צריכים השבה טובה. וכיון שאין דרכו להחזיר בעיר אינו
חייב להתחיל בהשבתה בשדה. או שהוא התחייב להתחיל בשדה בהשבה, וכיון
שהתחייב בשדה והזיזה ממקומה חייב להשיבה אף בעיר ונשארה הגמרא בתיקו.

אמר רבא, כל שבשלו מחזיר, מחזיר גם בשל חבירו. וכל שבשלו פורק וטוען,
בשל חבירו גם פורק וטוען מהכתוב "עזוב תעזוב" "הקם תקים".

ר"י בר"י נתן זוז לבעל המשא והפקירו וחזר
הפקירו ואמר לו שלא הפקיר עבורו

רבי ישמעאל ברבי יוסי הלך בדרך, ופגש
אדם שהיה נושא משא של עצים. ואחרי
שעמד ביקש מרבי ישמעאל שיטעינו. ורבי ישמעאל שאל אותו, כמה הם שוים
וקנאם בחצי זוז, ואחר כך הפקירם⁴¹⁴. אותו אדם חזר וזכה בהם מן ההפקר. ונתן לו
חצי זוז נוסף וחזר והפקירם וכשראה שאותו אדם רוצה לחזור ולזכות בהם, אמר לו
הפקרתים לשאר העולם ולא לך. שואלת הגמרא, האם הפקר כזה הוא הפקר? הרי
שנינו במשנה בית שמאי אומרים הפקר לעניים הפקר, אפילו שלא הפקירו אלא
לעניים הוא הפקר ופטור מן המעשר. ובית הלל אומרים אינו הפקר, עד שיהא
הפקר לעניים ולעשירים כשמיטה? אלא רבי ישמעאל ברבי יוסי הפקירם לכל
העולם, והטעה את אותו האיש בדברים לחשוב שלא הפקירם עבורו.

ר"י בר"י עשה לפנים משורת
הדין

שואלת הגמרא, הרי רבי ישמעאל ברבי יוסי היה זקן
ואינו לפי כבודו ואינו חייב לטעון? עונה הגמרא שרבי
ישמעאל ברבי יוסי עשה לפנים משורת הדין. כמו שרב יוסף שנה על הכתוב
"וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ וְיָלְכוּ בָהּ וְאֵת הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן". "וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם" זה
בית חייהם ללמדם אומנות להתפרנס. "אֵת הַדֶּרֶךְ" זו גמילות חסדים. "יָלְכוּ" זה
ביקור חולים. "בָּהּ" זו קבורה. "וְאֵת הַמַּעֲשֵׂה" זה הדין. "אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן" זו לפנים
משורת הדין.

"יָלְכוּ" זה ביקור חולים אפ' בבן גילו
"בָּהּ" זו קבורה אפ' זקן ואינה לפי כבודו

הגמרא שואלת על מה ששנינו "ילכו" זה
ביקור חולים, הרי ביקור חולים הוא גמילות
חסדים. ואומרת הגמרא שלומדים מכאן שאפילו בן גילו, שאמרו שבן גילו נוטל
אחד מששים בחליו, חייב ללכת ולבקרו בחוליו. ושואלת הגמרא על מה ששנינו
"בה" זו קבורה, הרי גם קבורה היא גמילות חסדים? ואומרת הגמרא לרבות זקן
ואינו לפי כבודו.

"אשר יעשוון" זו לפנים משורת הדין. ואמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא

414 כדי שאנשים לא יכשלו בלא תגזול. וכאן היו ג' אנשים או שמדארייתא הפקר מועיל בלא ג' אנשים. ומה שא' במסכת שבת שאנשים מפקירים גיגית נר וקדירה אע"ג שאין ג' מפני שאנן סהדי שמפקירים כדי שלא יעבור על שביעת כליו. תוס'.

על שדגנו בה דין תורה. ושואלת הגמרא האם ידונו 'דיני המגזזתא', דיינים הדנין ביסורים ובחזקה! ואומרת הגמרא שירושלים חרבה על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עשו לפנים משורת הדין⁴¹⁵.

משנה

אי זו היא אבידה, ואינו חייב להחזיר שמדעת הניחוחה שם⁴¹⁶? מצא חמור או פרה רועין בדרך, אין זו אבידה. חמור וכליו הפוכין, פרה רצה בין הכרמים, הרי זו אבידה.

החזירה וברחה, החזירה וברחה, אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב להחזירה, שנאמר "הָשִׁיב תְּשִׁיבִים".

נותן שכרו כפועל בטל אפ' בטל מסלע היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע שזה מה שבטלתי ממלאכתי, שיאמר לו אם עשית

מלאכתך היית מרבה טורח עכשיו טול לפי מה שטרחת⁴¹⁷ אלא נותן לו שכרו כפועל. אם יש שם בית דין מתנה בפני ב"ד⁴¹⁸, אם אין שם ב"ד בפני מי יתנה שלו קודם, ואינו חייב להשיב ולהפסיד.

גמרא

איזו היא כלל אבדה שמוכיחה שואלת הגמרא, מדוע אומרת המשנה איזו היא אבידה, שאינה מדעת בע' האם כל אלו שאמרנו אינם אבידה? אמר רב יהודה,

המשנה אומרת אי זו היא כלל אבידה שהוא חייב בה, סתם אבידה שמוכחת שהיא שם שלא מדעת בעלים? מצא חמור ופרה רועין בדרך אין זו אבידה, ולא חייב בה, חמור וכליו הפוכים, פרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה וחייב בה.

כשראה עם חשכה עד ג' ימים שואלת הגמרא, האם לעולם אם ימצאנה שם נאמר אינה אבדה שהיא שם מדעת, האם הדרך היא שלא להכניסה

לעולם? אמר רב יהודה בשם רב, עד שלשה ימים אינו חייב להחזירה. שואלת הגמרא, אם הוא בלילה אפילו אם היא שם שעה אחת צריכים להכניסה, ואם ביום אפילו זמן רב לא צריכים? אומרת הגמרא, המשנה מדברת כשראה אותה לפני עלות השחר או⁴¹⁹ עם חשכה, עד שלשה ימים אומרים שקרה מקרה והיא יצאה. ואם ראה אותה בזמנים אלו יותר משלשה ימים, ודאי היא אבדה.

415 מה שאמרו שבית שני נחרב מפני שנאת חנם י"ל שזה וזה גרם. תוס'.

416 רש"י. ותוס' כתבו שיבין שהבעלים יודעים שהיא שם.

417 רש"י.

418 אם נוח לו לטרוח יותר ולהרבות שכר ואינו חפץ להבטל ממלאכתו. אם יש שם שלשה בני אדם יתנה בפניהם ויאמר ראו שאני משתכר כך וכך ואיני רוצה להבטל וליטול שכר מועט, אני אשיב אם תאמרו שאטול שכר משלם. רש"י.

419 מהרש"ל כתב שגורסים או בחשכתא, ולא ובחשכתא.

